

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Farkındalıklarının Değerlendirilmesi*

Seher Yarar Kaptan¹ & Adem Beldağ²

Özet: Okul dışı öğrenme, alan yazında çok geniş bir anlama ve kuramsal çerçeveye sahip olmakla birlikte güncellenen öğretim programlarında da üzerinde önemle durulan konulardan biri olmuştur. Özellikle 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın 18 özel amacından 4 tanesinde okul dışı öğrenmeye ve bu öğrenme ile edinilebilecek kazanımlara vurgu yapılmaktadır. Bununla beraber öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar başlığı altında da öğretmenlerin okul dışı ortamlardan yararlanması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Bu noktadan hareketle araştırmanın temel amacı sınıf öğretmeni adaylarının okul dışı öğrenmeye yönelik görüşleri doğrultusunda bir değerlendirme yapmaktır. Sınıf öğretmeni adaylarının bu konu hakkındaki fikirlerinin belirlenmesinin öğretmen adaylarının mesleğe başlamadan bir farkındalık sahibi olmaları adına ve görev yapan öğretmenlere verilecek eğitimler için ön inceleme/ihitiyaç analizi özelliği taşıyacağı düşünülmektedir. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımına göre kurgulanmıştır. Çalışmanın veri toplama aracı araştırmacıların hazırladığı "Okul Dışı Öğrenme Görüş Formu" dur. Öğretmen adaylarının açık uçlu sorulara verdikleri cevapların analizinde ise içerik analizi ve betimsel analiz teknikleri birlikte kullanılmıştır. Araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar döneminde bir devlet üniversitesinde öğrenim gören sınıf öğretmeni adayları ile yürütülmüştür. Araştırmaya; 51'i kadın, 28'i erkek olmak üzere 79 gönüllü sınıf öğretmeni adayı katılmıştır. Bulgular incelendiğinde, öğretmen adaylarının önemli bir kısmının okul dışı öğrenmeyi, "okulun dışında yapılan eğitim-öğretim" ve "yaparak yaşayarak ve etkili öğrenme" şeklinde tanımladıkları tespit edilmiştir. Okul dışı öğrenmenin amacını ise etkili öğretim, eğitim-öğretimde gerçekliği sağlamak ve öğrenilenleri yaşama ilişkilendirmek olarak ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarından okul dışı öğrenme ortamlarına örnekler verilmesi istendiğinde ise müzeler, tarihsel alanlar ve resmi kurumlar ilk sıralarda yer almıştır. Sınıf öğretmeni adayları okul dışı öğrenme etkinliklerinin 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan gözlem, araştırma ve empati becerilerinin geliştirilmesinde etkili olduğunu düşünürken aynı programda yer alan sevgi, saygı ve yardımseverlik değerlerinin de okul dışı öğrenme etkinlikleri ile geliştirilebileceğine inanmaktadırlar.

Anahtar kelimeler: Okul Dışı Öğrenme, Öğretmen Adayı, Sınıf Öğretmeni

Geliş Tarihi: 21.09.2019 – **Kabul Tarihi:** 10.12.2019 – **Yayın Tarihi:** 24.12.2019

DOI: 10.29329/mjer.2019.218.20

Evaluation of Primary School Teacher Candidates' Awareness of Out-of-School Learning

Abstract: Out-of-school learning has a broad understanding and theoretical framework in the literature, but it has been one of the most important issues in the updated curriculum. In particular, out of the 18 special aims of the 2018 Social Studies Curriculum, 4 out-of-school learning and the achievements that can be achieved with

* Bu çalışmanın taslak hali 11-13 Ekim 2018 tarihleri arasında Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde düzenlenen Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1 **Seher Yarar Kaptan**, Assist. Prof. Dr., Basic Education, Recep Tayyip Erdogan University, ORCID: 0000-0001-5714-3684

2 **Adem Beldağ**, Assoc. Prof. Dr., Faculty of Education, Recep Tayyip Erdoğan University

İrtibat Yazarı: abeldag@gmail.com

this learning are emphasized. However, it has been pointed out that teachers should benefit from the non-school environment under the heading of the article which will be noted in the implementation of the curriculum. From this point of view, the main aim of this research is to make an assessment of the teacher candidates in the direction of their opinions about out-of-school learning. It is thought that the teacher candidates' ideas about this subject are determined by the teacher candidates having an awareness without starting from the job and will carry the preliminary examination / needs analysis feature for the trainings to be given to the working teachers. The research was designed according to the qualitative research approach. The study's data collection tool is the "Non-School Learning Opinion Form" prepared by researchers. Content analysis and descriptive analysis techniques are used together in the analysis of the answers given by the teacher candidates to the open-ended questions. The research was carried out with class teacher candidates studying at a state university during spring semester 2017-2018 academic year. Research; a total of 79 class teacher candidates, including 51 volunteer girls and 28 male volunteers, participated. When the findings are examined, it has been determined that a significant part of the teacher candidates describe out-of-school learning, education outside the school, living by doing and effective learning. The aim of non-school learning is to teach effective teaching, to provide reality in education and teaching, and to relate learning to life. When asked to provide examples of candidate teacher candidates for out-of-school learning environments, the museum lists historical sites and official institutions. Primary teacher candidates think that extracurricular learning activities are effective in the development of observation, research and empathy skills in the 2018 Social Studies Curriculum. Teacher candidates, however, believe that the values of love, respect and charity in the 2018 Social Studies Curriculum can be improved with extracurricular learning activities.

Key Words: Out of School Learning, Teacher Candidate, Primary School Teacher

GİRİŞ

Türkiye’de 2005 yılında gerçekleştirilen köklü değişimle eğitim sistemine hakim anlayış olan yapılandırmacılığın izleri aslında Cumhuriyet sonrası bütün öğretim programlarında görülmektedir. J. Deweyin 1924 yılındaki Türkiye gezisi ve hazırladığı rapor Türk Eğitim Sistemi’ne önemli derecede etki yapmış ve Köy Enstitülerinin kurulması başta olmak üzere birçok fikrin oluşmasında katkı sağlamıştır. Ancak Türk Eğitim Sistemi’nin yapılandırmacı anlayışla tam olarak dizaynı 2005 yılında gerçekleşmiştir. Yapılandırmacı anlayışın temelinde okul yaşama hazırlık değil, yaşamın kendisi olarak görülmektedir (Geçit, 2015). Bu anlayışa göre çocukların yaşamlarını kolaylaştıracak ve onların hayata uyumunu sağlayacak programlar ve öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi savunulmuştur. Okul dışı öğrenme ise öğrencinin hayata uyumu, yaşamsal sorunların çözümü ve eğitim sistemi içinde vurgusu çok yapılan becerilerin kazandırılması için akla ilk gelen yöntemlerdendir. Bu konuda Mirrahimi, Tawil, Abdullah, Surat and Usman, (2011) okul dışı öğrenmenin öğrenci ve öğretmenlerin eğitim, çevre ve gelecek yaşamları arasında bağlantı kurmak için daha fazla fırsat kazanacaklarını ifade etmektedir. Ayrıca Brown’ın (1998) öğrenci katılımı için önemli katkıları olan okul dışı öğrenmenin günümüz eğitim anlayışına yön veren Dewey, Piaget, Bruner gibi düşünürlerin görüşlerini desteklediğini ve öğretim programını da klasik yapıdan çıkardığına ilişkin vurgusu önemlidir.

Okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantı düzeneği (Demirel, 2012) olarak ifade edilen ve öğretim programlarında çok fazla vurgusu olan okul dışı öğrenme/öğretim kavramı Ford (1986) tarafından “mekân olarak okul

bahçesinde, okul civarında veya okulun dışında yapılan eğitimidir. Dolayısıyla eğitim-öğretim faaliyetleri nerede yapılabilir ve etkinlikleri amacına ulaştırılabiliyorsa orada konunun öğretilbileceğini savunan akım” olarak tanımlanmaktadır. Bamberger ve Tal’e (2007) göre ise” Eğitim-öğretimde yerel kaynakları ve toplum odaklı içeriği kullanmaya yarayan, bireysel öğrenme deneyimlerini geliştiren, öğretmen ve öğrenci arasındaki hiyerarşik ilişkiyi ortadan kaldıran öğretim türüdür.” Bir başka tanımda ise okul dışı öğretim, “eğitim-öğretim süreci içerisinde ve öğretim programı doğrultusunda okul binası dışındaki ortam ve kurumlardan yararlanmayı öngören öğretim faaliyeti (Salmi, 1993)” olarak ifade edilmiştir.

Alanyazın incelendiğinde okul dışı öğrenme ile ilgili iki husus dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki “sınıf dışı öğretim/öğrenme” ve “ders dışı etkinlikler” kavramlarının okul dışı öğretim yerine kullanılmasıdır (Altın ve Demirtaş, 2012; Altın ve Atçı, 2012; Binbaşoğlu, 2000; Çengelci, 2013; Okur- Berberoğlu ve Uygun, 2013). Diğer husus ise okul dışı öğrenmenin türünün informal veya formal bir öğretim olduğudur. Bu bağlamda alan yazında okul dışı öğretim, *informal eğitimle formal eğitim arasında bir köprü* (Salmi, 1993) olarak görülmektedir. Bu noktada asıl tartışılması gereken; temel amacı okul veya okul dışında öğretim programında yer alan kazanımlara uygun olarak, öğrencilerin yaş, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda kişisel gelişimlerini sağlamak (Binbaşoğlu, 2000) olan okul dışı öğretimin öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda daha etkin bir şekilde kullanılması olmalıdır. Bu konuda Brown (1998), öğrencilerin gerçekleştirebilecekleri faaliyetlerin okul dışı ortamlarda daha net bir şekilde gözlemlenebileceğini ifade ederken; Learning and Teaching Scotland (2010) ise açık havada gerçekleşen öğrenme deneyimlerinin ömür boyu hatırlanacağına dikkat çekmekte ve öğrenmenin dış ile iç mekânlarda müfredatın derinliklerine inilerek gerçekleşeceğini vurgulamaktadır. Ayrıca öğrencilerin okul dışı öğrenme ortamlarında kendilerini daha rahat hissettikleri ve geleneksel öğrenme ortamlarında olmayan farklı öğrenme olanaklarına ulaşabildikleri ifade edilmektedir (Kılıç ve Şen, 2014). Dikkat çeken bir diğer nokta ise okul dışı öğrenme uygulamalarının öğrencilerin iletişim, işbirliği, öz farkındalık, öz güven, öz denetim, öz kontrol, problem çözme, öğrenmeyi isteme, sosyalleşme ve küresel konular gibi birçok alanda farkındalık kazanmalarına katkı sağlamasıdır (Mirrahimi vd., 2011). Gözden kaçmaması gereken bir diğer husus ise okul dışı öğrenmenin okul içi faaliyetlerden bağımsız olmaması gerektiğidir. Bu doğrultuda Ayotte-Beudet vd. (2017) meta-sentez türündeki çalışmasında 2000-2015 yılları arasında yayınlanan okul dışı öğrenme ile ilgili 15 makale incelemişler ve bunun sonucunda okul dışı öğrenme ile okul içi öğrenmenin birbirini tamamlayacak şekilde koordine edilmesi durumunda tek başına okul içi öğrenmeye kıyasla daha olumlu etki yapacağını ifade etmişlerdir. Dillon vd. (2006), 1993-2003 yılları arasında okul dışı öğrenme ile ilgili 150 makaleyi analiz ettiği çalışma sonucunda okul dışı öğrenme uygulamalarının sayısının yeterli olmadığını ancak yapılan uygulamaların öğrencilere fayda sağladığını belirtmiştir. Bu bağlamda genelde eğitim sistemi özelde sosyal bilgiler dersi için önem taşıyan okul dışı öğrenme ortamlarının nereler olduğunun belirlenmesi de önem taşımaktadır. Şimşek

ve Kaymakçı (2015) tarafından ilgili alan yazından hareketle sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilir olan okul dışı öğretim ortamlarına ilişkin detaylı bir sınıflamaya gidilmiş ve okul dışı sosyal bilgiler öğretim ortamı olarak “tarihsel çevre, sözlü tarih, yerel tarih, müzeler, sanal müze ve turlar, tarihsel alanlar, tarihsel şehitlik, anıt ve mezarlıklar, coğrafi alanlar, doğa eğitimi, resmi kurumlar, özel sektör kurumları, sivil toplum kuruluşları, ev ödevleri, bilimsel etkinlikler, sanatsal etkinlikler, sosyal medya ve hizmet ederek öğrenme” olarak ifade edilmiştir.

Alan yazında çok geniş bir anlama ve kuramsal çerçeveye sahip olan okul dışı öğrenme, 2018 Öğretim Programlarında da üzerinde önemle durulan kavramlardan biri olmuştur. Özellikle 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın 18 özel amacından dört tanesinde okul dışı öğrenmeye ve bununla ilgili edinilebilecek kazanımlara vurgu yapılmaktadır (MEB, 2018):

“4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,

5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algulama becerilerini geliştirmeleri,

6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,

10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algulamaları,”

Bu maddeler incelendiğinde okul dışı öğrenmenin farklı alanlarda birçok becerinin geliştirilmesinde önemli yardımcı bir unsur olduğu dikkatleri çekmektedir. Aynı zamanda 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar başlığı altında da dolaylı olarak birçok vurgu olsa da 7. Maddedeki “*Sosyal Bilgiler öğretiminde okul dışı ortamlardan da faydalanmaya önem verilmelidir. Bu çalışmalar okulun yakın çevresinden (okul bahçesi gibi) pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazı alanlarına, atölyelere, müzeler ve tarihî mekânlara (tarihî yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları, sanal müze gezisi vb.) yönelik olabilir. Ayrıca uygun konularda sözlü tarih ve yerel tarih çalışmaları da yapılmalıdır*” ifadesiyle doğrudan öğretmenlerin okul dışında yararlanması gereken ortamlara dikkat çekilmiştir.

Günümüz eğitim anlayışından önemli beklentilerden biri, öğrencilerin öğrendikleri bilgileri gerçek yaşama aktararak kullanmalarını sağlamaktır. Bunun yolu da dört duvar arasından çıkarak gerçek yaşamı eğitim sürecine katmaktan geçmektedir. Geçmişten günümüze gelen tüm eğitim yaklaşımlarının görüşleri de bu doğrultudadır (Tokcan, 2015). Bu nedenle eğitim döngüsünün en önemli kahramanlarından olan öğretmenlerin ve geleceğin öğretmeni olan öğretmen adaylarının bu

konuya bakış açıları oldukça önem arz etmektedir. Nitekim öğretmenlerin eğitimi okul dışında da devam eden bir süreç olarak görmeleri gerekmektedir. Bu noktadan hareketle araştırmanın temel amacı sınıf öğretmeni adaylarının okul dışı öğrenmeye yönelik görüşleri doğrultusunda bir değerlendirme yapmaktır. Sınıf öğretmeni adaylarının bu konu hakkındaki fikirlerinin belirlenmesinin öğretmen adaylarının mesleğe başlamadan bir farkındalık sahibi olmaları adına ve görev yapan öğretmenlere verilecek eğitimler için ön inceleme/ihtiyaç analizi özelliği taşıyacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Çalışmanın Modeli

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda sınıf öğretmeni adaylarının okul dışı öğretime yönelik görüşleri doğrultusunda bir değerlendirme yapmak için çalışma, nitel araştırma yaklaşımına göre tasarlanmıştır. Nitel araştırmaların en güçlü yönlerinden biri olgu ve olayların deneysel olarak incelenemediği durumlarda gerçekliğin toplumsal olarak inşa edilmesine odaklanmasıdır (Denzin ve Lincoln, 2005). Hesse-Biber ve Leavy'a göre (2011) araştırmalarda nitel yaklaşım, anlamların irdelenmesine yöneliktir ve katılımcıların toplumsal olgulara ilişkin anlamlandırma süreçlerini bağlamsal olarak anlayabilmeyi amaçlamaktadır.

Çalışma Grubu

Araştırma 2017-2018 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde bir devlet üniversitesinde öğrenim gören sınıf öğretmeni adayları ile yürütülmüştür. Öğretmen adaylarının belirlenmesinde Sosyal Bilgiler Öğretimi Dersini almış olmaları, 3. veya 4. sınıfa devam ediyor olmaları ve gönüllü olmaları ölçüt olarak belirlenmiştir. Çalışma, 51'i kız, 28'i erkek olmak üzere toplam 79 sınıf öğretmen adayı ile yürütülmüştür.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan “Okul Dışı Öğrenme Görüş Formu” kullanılmıştır. İki bölümden oluşan formun ilk bölümünde öğretmen adaylarının demografik bilgilerine yönelik sorular yer alırken, ikinci bölümdeki sorular ise okul dışı öğrenme ile ilgilidir. Formun hazırlanma sürecinde sosyal bilgiler ve sınıf eğitiminden alan uzmanlarından görüş alınmış, pilot uygulama yapılmış ve forma uygulamada kullanılan son şekli verilmiştir.

Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarının açık uçlu sorulara verdikleri cevapların anlamlı hale getirilmek amacıyla dışa aktarım (Merriam, 2009) olarak ifade edilen verilerin analizi sürecinde içerik ve betimsel analiz teknikleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın temel amacı çerçevesinde öğretmen adaylarına yöneltilen her soru ayrı ayrı analiz edilerek tablolastırılmıştır. Verilerin analizinde güvenilirliği sağlamak için çalışmayı yürüten iki araştırmacı ayrı ayrı analizler yapmış ve kodlayıcı güvenilirliği

(%79) sağlanmıştıdır (Miles ve Huberman, 1994). Verilerin analizinde doğrudan alıntılara yer verilmiş ve bu doğrultuda da öğretmen adayları (K1, K2.....) şeklinde kodlanmıştıdır.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulguların sunumunda, öğretmen adaylarına yöneltilen soruların her birinin ayrıntılı analizi tablolaştırılarak verilmiştir. Belirlenen temalar doğrultusunda kategoriler ve kodlar oluşturulmuştur. Tablo 1’de öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Tablo 1 Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri

KategoriKod	f	
Tanım	Okul dışında yapılan eğitim-öğretim	24
	Gezi-gözlem yöntemiyle yapılan bir öğrenmedir	7
	Öğrenmenin sınıf ortamından farklı bir ortama taşınması	6
	İnformal bir öğrenmedir	3
	Bilgilerin beceriye dönüştürülmesine yardımcı olur	2
	Tüm duyu organlarının kullanıldığı öğrenmedir	2
	Aile ve çevreden kazanılan öğrenmelerdir	2
	Sadece teorik olarak kazandırılmayacak öğrenmeleri içerir	2
	Formal eğitim dışındaki öğrenmedir	2
	Örtük öğrenme de bir okul dışı öğrenmedir	2
	Yakından uzağa ilkesi dikkate alınır	2
	Ders saati dışında yapılan okul etkinliği	1
	Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmek için bir etkinliktir	1
	Bilginin dış dünyaya yansması	1
	Yapılandırıcı bir etkinliktir	1
Fayda/ Yarar	Yaparak yaşayarak öğrenmeye imkân sunar	21
	Etkili/Kalıcı öğrenme sağlar	12
	Örgün eğitimi destekler	11
	Yaşayarak ilişkilendirmeye yardımcı olur	7
	Somutlaştırmaya yardımcı olur	4
	İlgi çekici bir öğrenme sağlar	1
	Daha çok duyu organına hitap eder	1

Tablo 1 incelendiğinde; öğretmen adaylarının önemli bir kısmı okul dışı öğrenmeyi, *okulun dışında yapılan eğitim-öğretim (f:24)*, *yaparak yaşayarak öğrenme (f: 21)* ve *etkili öğrenme (f: 12)* olarak tanımladıkları tespit edilmiştir. Bununla beraber öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeye ait ifadeleri “*Tanım*” ve “*Fayda/Yarar*” olmak üzere iki kategori altında toplanabilir. *Tanım* kategorisi altındaki öğretmen adayı ifadelerinden elde edilen kodlar şunlardır; okul dışında yapılan eğitim-öğretim, gezi-gözlem yoluyla yapılan bir öğrenmedir, öğrenmenin sınıf ortamından farklı bir ortama taşınmasıdır, informal bir öğrenmedir, bilgilerin beceriye dönüştürülmesine yardımcı olur, tüm duyu organlarının kullanıldığı öğrenmelerdir, aile ve çevreden kazanılan öğrenmelerdir, sadece teorik olarak kazandırılmayacak öğrenmeleri içerir, formal eğitim dışındaki öğrenmedir, öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmek için yapılabilecek bir etkinliktir, ders saati dışında yapılan okul etkinliği,

Örtük öğrenme de bir okul dışı öğrenmedir, Yakından uzağa ilkesi dikkate alınır, bilginin dış dünyaya yansımaları, yapılandırmacı bir etkinliktir.

Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeye ilişkin tanım kategorisinde toplanan görüşlerden örnekler aşağıda verilmiştir. Sırasıyla K5 ve K13 okul dışı öğrenmeyi; *“Okulda yapılan eğitim ve öğretimin okul dışında yapılan etkinliklerle, ziyaretler, gezilerle desteklenmesi. Böylece edinilen deneyimler kalıcı, ilgi çekici bir öğrenme sağlanmış olur.”*, *“Okul içindeki bilgileri daha da pekiştirmek amacıyla okul dışında yakın çevrede yakından uzağa ilkesi dikkate alınarak yapılan gezi vb. çalışmalarıdır.”* olarak tanımlayarak okul dışında yapılan eğitim-öğretim olduğunu vurgulamışlardır. K51 ise *“Gezi gözlem yöntemiyle yapılan öğrenmedir. Okul dışında gerçekleşir.”* ifadesi ile *gezi-gözlem yöntemiyle yapılan bir öğrenme* olduğunu ifade etmektedir. Bir başka görüşte ise K44 *“Dersin sadece teorik olarak sınıfta değil, anlamlandırmayı ve kalıcılığı sağlamak için çeşitli ortamlarda yapılması”* olarak ifade etmiş ve *öğrenmenin sınıf ortamından farklı bir ortama taşınmasına* vurgu yapmıştır. *İnformal bir öğrenme* olduğuna ilişkin görüşü ise K53 *“Okul içinde formal eğitim olmadan, öğrencilerin aktif ve yaparak yaşayarak öğrenmesini sağlayan informal bir öğrenmedir”* şeklinde ifade etmiştir. K20 ise *“Okulda edinilen bilgilerin beceriye dönüştürülmesine yardımcı olacak olan faaliyetlerdir”* görüşü ile *okul dışı öğrenmenin bilgilerin beceriye dönüştürülmesine olan katkısından yola çıkarak tanımlamaya* gitmiştir.

Fayda/Yarar başlığı kategorisinde yer alan kodlar ise şunlardır; yaparak yaşayarak öğrenmeye imkan sunar, etkili/kalıcı öğrenme sağlar, örgün eğitimi destekler, yaşamla ilişkilendirmeye yardımcı olur, somutlaştırmaya yardımcı olur, ilgi çekici bir öğrenme sağlar, daha çok duyu organına hitap eder.

Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeye ilişkin fayda/yarar kategorisinde toplanan görüşlerden örnekler aşağıda verilmiştir. Bu bağlamda K4 *“Çocukları yaparak yaşayarak öğrenme alanında geliştirilmiş yapılandırmacı bir etkinliktir. Sınıf ortamında tam etkileşim sağlanamayacak konuları yerinde ve kendi emeği ile öğrenmek kalıcılık düzeyini artırır.”* görüşüyle *yaparak yaşayarak öğrenmeye imkân sağlayacağına* dikkat çekerken, K19 ise bu görüşü *“Okulda sınırlı şekilde öğrenilecek konuların daha kapsamlı öğrenilebilmesi için yaşayarak öğrenmeye olanak sağlayan okulun dışına yapılan gezilerle öğrenmedir.”* ifadesi ile desteklemektedir. K44 ve K73 *“Dersin sadece teorik olarak sınıfta değil, anlamlandırmayı ve kalıcılığı sağlamak için çeşitli ortamlarda yapılması”*, *“Öğrencilerin okulda edindiği bilgilerin kalıcılığını sağlamak amacıyla konuya uygun dış mekân seçilmesidir.”* görüşleriyle okul dışı öğrenmenin *etkili/kalıcı öğrenme sağladığına* vurgu yapmaktadırlar. K6 *“... sınıf ya da okul ortamında kalıcı olmayacağı, etki bırakmayacağı öğrenmelerin okul dışı etkinliklerle yapılmasıdır.”* ifadesi ile *örgün eğitimi destekleyeceğini*; K18 *“Okul dışı öğrenmede amacımız çocuğun yaparak yaşayarak öğrenmesi ve çocuğun edindiği bilgileri günlük yaşama aktarabilmesini sağlamak amacıyla yapılan öğrenmedir. Sınıfın dışında yapılan geziler veya ödevlerdir.”* ifadesiyle *bilgilerin yaşamla ilişkilendirilmeye katkı sağlayacağını*; K17 ise

“Okul dışı öğrenme öğrencinin bakış açısını genişletmek, soyut olarak öğrendiklerinin somut yaşantıyla öğrenmesidir.” ifadesi ile bilgileri somutlaştırmaya yardımcı olacağını vurgulamaktadır. Tablo 2’de öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmenin amacına ilişkin görüşleri verilmiştir.

Tablo 2 Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmenin amacına ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	f
Öğretim	Etkili öğretim	35
	Öğrenme ortamının zenginleştirilmesi	9
	Bilişsel öğrenme	4
Yaşamsallık	Eğitim-öğretimde gerçekliği sağlamak	31
	Öğrenilenlerin yaşamla ilişkilendirilmesi	13
	Soyut bilgileri somutlaştırmak	9
	Duyuşsal öğrenme	7
	Farkındalık oluşturmak	5
	Bilgilerin pratiğe dökülme imkanı	5
	Bireysel farklılığın dikkate alınması	3
	Devinişsel öğrenme	1

Tablo 2 incelendiğinde; öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu okul dışı öğrenmenin amacını *etkili öğretim (f:35)*, *eğitim-öğretimde gerçekliği sağlamak (f:31)* ve *öğrenilenleri yaşamla ilişkilendirmek (f:13)* olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmenin amacına ait ifadeleri “*Öğretim*” ve “*Yaşamsallık*” olmak üzere iki kategori altında toplanmış ve her kategoriye ait örnek ifadeler sırayla sunulmuştur.

Öğretim kategorisi altındaki görüşlerden elde edilen kodlar şunlardır; etkili öğretim, öğrenme ortamının zenginleştirilmesi ve bilişsel öğrenmedir. Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmenin amacına ilişkin öğretim kategorisinde yer alan görüşlerinden örnekler aşağıda verilmiştir. Etkili öğretim boyutunu K2 ve K48 “*Verilen bilgilerin öğrencilerde kalıcı öğrenmeyi sağlaması ya da gereken farkındalığı sağlaması ya da bilgilerin kolayca pratiğe dökülmesini sağlamada imkân sunmak.*”, “*Okul dışı öğrenmenin amacı çocukların daha somut örneklerle görerek yaşayarak ve bilgilerin daha kalıcı olmasını sağlamaktır.*” görüşleri ile vurgulamışlardır. K52 “*Yaparak yaşayarak öğrenmenin önünü açmak. Çocuklara sınıf dışında da eğitim fırsatı vermek*” ifadesi ile öğrenme ortamının zenginleştirilmesine dikkat çekerken; K8 ise “*Kişinin yaşam içerisinde kendini her açıdan (bilişsel, duyuşsal, psikomotor) geliştirmesi gerekir. Bu da yalnızca okul içi öğrenmeleri kapsamaz, kapsamamalı da.. Öğrenmenin okul dışında, yaşamın bir parçası olması gerektiği bunu yaparken de okul dışında gerçekleşen her türlü plan, program ve faaliyetin önemine vurgu yapılır.*” ifadesi ile bilişsel öğrenme boyutuna dikkat çekmektedir.

Yaşamsallık kategorisinde ise; eğitim-öğretimde gerçekliği sağlamak, öğrenilenlerin yaşamla ilişkilendirilmesi, soyut bilgileri somutlaştırmak, duyuşsal öğrenme, farkındalık oluşturmak, bilgilerin pratiğe dökülme imkânı, bireysel farklılığın dikkate alınması ve devinişsel öğrenme kodları elde edilmiştir. Yaşamsallık kategorisinde yer alan görüşler incelendiğinde ise K16 “*Bizleri hayat konusunda bilgilendirip yardımcı olmaktır.*”, K18 ise “*Yaparak yaşayarak öğrenme, öğrendiklerini günlük yaşama aktarabilmek*” görüşleriyle eğitim-öğretimde gerçekliği sağlamak boyutuna dikkat çekmektedir. K43 “*Okul dışı öğrenmenin amacı sadece okulda olmayacağını göstermek ve çocukların hayatı tanımalarını, hayattaki problemleri çözmelerini sağlamaktır.*” ifadesiyle öğrenilenlerin yaşamla ilişkilendirilmesine katkısına, K76 ise “*Öğrencilerin somut yaşantılar elde etmesini sağlamak*” ifadesiyle soyut bilgileri somutlaştırmasına katkısına vurgu yapmaktadır. Farkındalık oluşturmaya ve bilgilerin pratiğe dökülme imkanına ilişkin K2’nin görüşü “*Verilen bilgilerin öğrencilerde kalıcı öğrenmeyi sağlaması ya da gereken farkındalığı sağlaması ya da bilgilerin kolayca pratiğe dökülmesini sağlamada imkan sunmak.*” şeklindedir.

Bu görüşler incelendiğinde öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmenin amaçlarını bilgilerin yaşama aktarılması ile ilişkilendirdikleri söylenebilir. Öğretmen adaylarının, Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilecek okul dışı öğretim ortamlarına ilişkin görüşleri de Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3 Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin görüşleri

*Kategori	F
Müzeler	49
Tarihsel alanlar	32
Resmi kurumlar	24
Sanatsal etkinlikler	21
Özel sektör kurumları	19
Coğrafi alanlar	11
Sivil toplum kuruluşları	9
Tarihsel çevrenin kullanımı (<i>binalar, yollar, kalıntılar, savaş alanları, şiirler, hikâyeler, anlatılar</i>)	7
Tarihsel şehitlik, anıt ve mezarlıklar	7
Doğa eğitimi	7
Bilimsel etkinlikler	3
Sosyal medya	2
Sözlü tarih	1
Yerel tarih (<i>köy, kasaba, kırsal alanlar, mahalleler, kentler, mimari eserler, arkeolojik kalıntılar, sokak ve dükkan isimleri, arşiv kayıtları, coğrafi özellikler, resimler, fotoğraflar, gazeteler vb.</i>)	1
Sanal müze ve turlar	1
Ev ödevleri	1
Hizmet ederek öğrenme	-

*Kategoriler; Şimşek ve Kaymakçı 2015’ten alınmıştır

Tablo 3’teki yer alan öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, en yüksek frekansa sahip örneklerin *müzeler (f:49)*, *tarihsel alanlar (f:32)* ve *resmi kurumlar (f:24)* olduğu görülmektedir. Bununla beraber alan yazında da geçen tarihsel çevrenin kullanımı, sözlü tarih, yerel tarih, sanal müze ve turlar, tarihsel şehitlik, anıt ve mezarlıklar, coğrafi alanlar, doğa eğitimi, özel sektör kurumları, sivil toplum kuruluşları, ev ödevleri, bilimsel etkinlikler,

sanatsal etkinlikler, sosyal medya ve hizmet ederek öğrenme gibi diğer okul dışı öğrenme ortamları öğretmen adayları tarafından farklı frekanslarla ifade edilmiştir.

Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

“Müzeler, tarihi köprüler, kongreler, konferanslar, tiyatrolar (konusu tarihi olayları içeren) (K72)”,

“Mesela Üretim, Tüketim, dağıtım konusunda öğrencileri ilk önce çay tarlalarına sonra çay fabrikalarına en son çay dağıtım firmalarına götürerek bu sürecin nasıl işlediğini öğretebiliriz çocuklara”(K6),

“Müzeler, bulunduğumuz ilde bulunan kaleler, ibadethaneler” (K13),

“Gezi, gözlem, müzeler, sanal müzeler, turlar”(K77),

“Sinop Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı, Uzungöl/Trabzon, Rize Kalesi, Sümela Manastırı, Atatürk Köşkü/Trabzon, Zağnos Vadisi/ Trabzon” (K73),

“Anıtlar, kurumlar, kuruluşlar, tarihi yerler” (K42),

“Müzeler, resim galerileri, doğal çevreler (şelaleler, dağlar), çeşitli sivil toplum kuruluşları” (K44),

“Fabrikalar, okul bahçesi, şehir dışı, kültürel yerler, tarihi-turistik yerler, coğrafi gözlem için geziler, müzeler”(K12),

“Evler (ödevler), gezi (tarihi mekanlar, kurum ve kurtuluşlar, şehirler, müzeler, çevreler –dağ, ova, plato, nehir, deniz, göl, volkan..) (K18)”.

Öğretmen adaylarının, okul dışı öğrenme ortamlarında kazandırılacak becerilere ilişkin görüşleri Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4 Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarında kazandırılacak becerilere ilişkin görüşleri

*Kategori	f
Gözlem	34
Araştırma	29
Empati	23
İletişim	21
Mekânı algılama	20
Sosyal katılım	18
Çevre okuryazarlığı	16
Girişimcilik	16
İş birliği	12
Harita okuryazarlığı	10

Değişim ve sürekliliği algılama	8
İlişkisiz	8
Konum analizi	7
Dijital okuryazarlık	6
Eleştirel düşünme	6
Kanıt kullanma	5
Medya okuryazarlığı	5
Problem çözme	5
Zaman ve kronolojiyi algılama	5
Finansal okuryazarlık	2
Öz denetim	2
Politik okuryazarlık	2
Hukuk okuryazarlığı	1
Kalıp yargı ve ön yargıyı farta etme	1
Karar verme	1
Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama	-
Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma	-
Yenilikçi düşünme	-

* Beceri ifadeleri 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndan alınmıştır.

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan becerilerden *Gözlem (f:34)*, *Araştırma (f:29)*, *Empati (f:23)*, *İletişim (f:21)* ve *Mekanı Algılama (f:20)* becerilerinin öğretiminde okul dışı öğrenmeden yararlanabileceklerini ifade ettikleri görülmektedir. Bununla beraber öğretim programında yer alan *Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama*, *Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma* ve *yenilikçi düşünme* becerilerinin öğretiminde okul dışı öğrenmeden yararlanabileceğini ifade eden hiçbir öğretmen adayının olmaması da dikkat çekici bir bulgudur.

Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarında kazandırılacak becerilere ilişkin örnek görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Gözlem yapma: doğal çevrelerden tarihi yapılardan yararlanarak gözlem becerisi gelişebilir. Harita okuryazarlığı becerisini yapacağımız gezileri yaparken haritadan yararlanmalarını isteyerek bu becerilerini geliştirebiliriz.”(K2),

“Araştırma, inceleme, soru sorma, gözlem yapma, empati kurma, eleştirel düşünme, zamanı ve kronolojiyi algılama, probleme çözüm üretebilme, yer ve konum analizi yapabilme, hukuk okuryazarlığı, dijital medya okuryazarlığı”(K18),

“Araştırma ve inceleme, iş birliği, empati, dijital okuryazarlık”(K43),

“Atölyelerle psikomotor beceriler geliştirilebilir. Röportaj yaptırılarak iletişim, özgüven, girişimcilik becerileri geliştirilebilir. Fabrika gezdirilerek girişimcilik becerileri geliştirilebilir.” (K10),

“Araştırma-inceleme, gözlem, eleştirel düşünme, mekanı algılama, sosyal katılım” (K41),

“En başta okul dışı öğrenme ortamlarında çocukların araştırma, gözlem yapma gibi temel becerileri gelişir. Bunun haricinde bulunduğu mekanı algılama ve sosyal katılım gibi birçok beceri alanlarında gelişim sağlanabilir.” (48),

“Çocuklarda kanıt kullanma, sosyal katılım, gözlem becerilerini geliştirmede yapılacak olan gezilerle bunlar sağlanabilir.” (K44),

“Girişimcilik, harita okuryazarlığı, iş birliği, değişim ve sürekliliği algılama, iletişim” (K7),

“Yön bulma, karar verme, araştırma, harita okuryazarlığı”(K73).

Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarında kazandırılacak değerlere ilişkin görüşlerine yönelik bulgular ise Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5 Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarında kazandırılacak değerlere ilişkin görüşleri

Kategori	Kod	f
2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan değer ifadeleri	Saygı	43
	Sevgi	41
	Yardımsızlık	29
	Vatanseverlik	28
	Duyarlılık	23
	Sorumluluk	18
	Dayanışma	11
	Adalet	7
	Estetik	7
	Dürüstlük	5
	Bağımsızlık	3
	Eşitlik	3
	Tasarruf	3
	Öz denetim	2
	Bilimsellik	2
	Dostluk	1
	Aile birliğine önem verme	1
	Barış	1
	Çalışkanlık	1
	Özgürlük	1
Sabır	-	
2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer almayan değer ifadeleri	Empati	11
	Hoşgörü	6
	Özgüven	4
	İletişim	3
	Hepsi	3
	Gözlem	2
	Doğayı koruma	2
	Vefa	1
	Misafirperverlik	1
	Paylaşma	1
	Ahlak	1
	Doğal kaynakların kullanımı	1
İş birliği	1	

Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarında kazandırılacak değerlere ilişkin görüşleri, 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değer ifadeleri ve yer almayan değer ifadeleri olmak üzere iki kategoride toplanmıştır. Buna göre öğretim programında yer alan değerlerden en yüksek frekansa sahip beş değer ifadesi şunlardır; *Saygı (f:43)*, *Sevgi (f:41)*, *Yardımsızlık (f:29)*, *Vatanseverlik (f:28)* ve *Duyarlılık (f:23)*. Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarında kazandırılacak değerlere ilişkin öğretim programlarında yer alan değer ifadeleri kategorisinde toplanan görüşlerine örnekler aşağıda verilmiştir:

“Huzurevi, rehabilitasyon ve hastane ziyaretleriyle duyarlılıkları, empati, saygı değerleri kazandırılabilir.” (K10),

“Saygı, sevgi, hoşgörü, yardımsızlık, paylaşma, vatanseverlik, hoşgörü” (K18),

“Sevgi, saygı, empati. Geziler yapıldığında çevresindeki her şeye saygı duymasını ve doğasını sevmesini sağlayabilirim. Tarih alanında yapılan gezilerde savaşan insanların yerine kendilerini koyup empati kurmalarını sağlayabiliriz.” (K78),

“Yapılan tarihi geziler sayesinde çocukta vatanseverlik duygusunu ön plana çıkarabiliriz. Ayrıca gezi sırasında dayanışma ve duyarlılık gibi değerlerin de ön plana çıktığı görülür.” (K48),

“Okul dışı öğrenme beceri gibi birçok değeri de verebiliyor. Yardımsızlık, iş birliği..” (K47),

“Huzurevi, rehabilitasyon ve hastane ziyaretleriyle duyarlılıkları, empati, saygı değerleri kazandırılabilir.” (K10).

Öğretmen adaylarının öğretim programında yer almayan değer ifadelerini de belirttikleri görülmektedir. Öğretmen adayları okul dışı öğrenme ortamlarından *Empati (f:11)*, *Vefa (f:1)*, *Hoşgörü (f:6)*, *Misafirperverlik (f:1)*, *Özgüven (f:4)*, *Paylaşma (f:1)*, *Ahlak (1)*, *Doğal Kaynakların Kullanımı (f:1)*, *İş Birliği(f:1)*, *İletişim (f:3)*, *Gözlem (f:2)*, *Doğayı Koruma (f:2)* değerlerinin kazandırılmasında da yararlanabileceklerini düşünmektedirler. Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarında kazandırılacak değerlere ilişkin öğretim programlarında yer almayan değer ifadeleri kategorisinde toplanan görüşlerine örnekler ise aşağıda sunulmuştur:

“Saygı, sevgi, empati, yardımsızlık, vatanseverlik, misafirperverlik” (K12),

“Empati, sevgi, saygı, vatanseverlik” (K15),

“Sevgi, saygı, hoşgörü vb. değerler rehabilitasyon merkezleri, huzurevleri vb. yerlere gidilerek yararlanabiliriz” (K6),

“Yardımsızlık, duyarlılık, özgüven” (K49),

“Duyarlılık, dayanışma, iletişim” (K52)

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, sınıf öğretmeni adaylarının sınıf öğretmeni adaylarının okul dışı öğrenmeye yönelik görüşleri doğrultusunda bir değerlendirme yapmak amacıyla yapılmıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen araştırma sonucunda ortaya çıkan sonuçlar şu şekilde özetlenerek alan yazın ile tartışılabilir. Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeyi tanımlarken kullandıkları ifadeler; tanım ve fayda/yarar başlıkları altında birleştirilmiştir. *Tanım* kategorisi altındaki öğretmen adayı ifadeleri şunlardır; gezi-gözlem yoluyla yapılan bir öğrenmedir, öğrenmenin sınıf ortamından farklı bir ortama taşınmasıdır, informal bir öğrenmedir, örtük öğrenme de bir okul dışı öğrenmedir, yakından uzağa ilkesi dikkate alınır, bilgilerin beceriye dönüştürülmesine yardımcı olur, tüm duyu organlarının kullanıldığı öğrenmelerdir, sadece teorik olarak kazandırılmayacak öğrenmeleri içerir, formal eğitim dışındaki öğrenmedir, öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmek için yapılabilecek bir etkinliktir, ders saati dışında yapılan okul etkinliği, bilginin dış dünyaya yansımaları, yapılandırmacı bir etkinliktir. *Fayda/Yarar* başlığı altında ise örgün eğitimi destekler, yaşamla ilişkilendirmeye yardımcı olur, somutlaştırmaya yardımcı olur, önemlidir, daha çok duyu organına hitap eder, ilgi çekici bir öğrenme sağlar ifadeleri kullanılmıştır. Alan yazında da okul dışı öğrenme tanımlanırken benzer ifadelerin tercih edildiği görülmektedir (Bamberger and Tal, 2007; Saraç ve Çiçek, 2017; Ford, 1986; Kale, 2007; Karademir, 2013; Knapp, Swan, Volgl and Volgl, 1986; Salmi, 1993).

Öğretmen adayları okul dışı öğrenmenin amacını belirtirken; *etkili öğretim, eğitim-öğretimde gerçekliği sağlamak, öğrenilenleri yaşamla ilişkilendirmek, farkındalık oluşturmak, bilgilerin pratiğe dökülme imkânı, bireysel farklılığın dikkate alınması, öğrenme ortamının zenginleştirilmesi, bilişsel, duyuşsal, devinişsel, soyut bilgileri somutlaştırmak* ifadelerini kullanmışlardır. Binbaşıoğlu (2000) da okul dışı öğrenmenin amacını benzer ifadelerle açıklamıştır. Bunun yanı sıra Dori ve Tal (2000) ise okul dışı öğrenme ortamlarındaki amacı öğrenme ortamlarında değişiklik yaparak öğrencilerin fene yönelik ilgileri ile fen derslerindeki başarıyı artırma olarak ifade etmiştir.

Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarına ait örnekleri farklı frekanslarla ifade ettikleri tespit edilmiştir. En yüksek frekansa sahip öğrenme ortamları; müzeler, tarihsel alanlar ve resmi kurumlardır. Bu bulguda öğretmenlerin okul dışı öğrenme algılarının sadece gezi-gözlem tekniği ile ilişkisi olması ve çalışma grubundaki öğretmen adaylarının böyle algıya sahip öğretmenlerden eğitim almış olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim alan yazında da destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur. Alan yazında sosyal bilgiler alanında okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik pek çalışmaya rastlanılmaması, öğretmenlerin özellikle gezi-gözlem tekniğini kullanmalarına yönelik çalışmalara ulaşılmış olması da bunun bir

gerekçesi olarak gösterilebilir. Örneğin özellikle tarihi mekânlara, müzelere, coğrafi alanlara, sosyal kuruluşlara ve kamu kurumlarına düzenlenen geziler ve bu ortamlarda yapılan etkinlikler bunlara örnek gösterilebilir (Çengelci, 2013; Güleç ve Alkış, 2003; Mazman, 2007; Özur, 2010; Yeşilbursa, 2006). Saraç (2017) çalışmasında okul dışı öğrenme ortamlarını hayvanat bahçesi, botanik bahçesi, müzeler/bilim merkezleri, planetaryumlar, geziler/doğa etkinlikleri, sanayi kuruluşları, milli parklar, interaktif sergiler, akvaryumlar, sokak/oyun alanları, mobil cihazlar, ev ortamları, okullarda ücretsiz faaliyetler, web. 2 uygulamaları ve e-öğrenme olarak benzer şekilde sıralamıştır.

Öğretmen adayları 2018 Sosyal Bilgiler Ders Öğretim Programında yer alan becerilerden gözlem, araştırma, empati, iletişim ve mekanı algılama becerileri ile birlikte saygı, sevgi, yardımseverlik, vatanseverlik ve duyarlılık değerlerinin öğretiminde okul dışı öğrenmeden yararlanabileceklerini belirtmişlerdir. Çengelci'ye (2013) göre de sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında yer alan “sosyal katılım, gözlem, mekanı algılama, zamanı ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama ile empati” gibi becerilerin kazanılması okul dışı öğrenmeyi gerekli kılmaktadır. Yapılan çalışmalar da okul/sınıf dışı çevrelerin öğrencilere üst düzey beceriler ve değerler kazandırabileceğini, bilime ve teknolojiye yönelik farkındalık oluşturabileceğini belirtmektedir (Coşkun-Keskin ve Kaplan, 2012). Çebi (2018) de informal bir öğrenme olarak kabul ettiği okul dışı öğrenme ortamlarının öğrencilere doğrudan deneyim yaşama fırsatı sunarak problem çözme becerilerinin geliştirilmesine katkı sunduğunu ifade etmiştir. Bu kategoride dikkat çeken bir nokta ise öğretmen adaylarının değer olarak ifade ettiği bir takım ifadelerin değer değil beceri olmasıdır. Bu durum öğretim programında yer alan değer ifadelerinin tam olarak bilinmeyişiyle açıklanabileceği gibi öz denetim ifadesinin hem kök değerlerde olması hem de becerilerde yer almasının bunda etkili olduğu söylenebilir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan hareketle aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur;

- Öğretim programlarında tavsiye niteliğinde yer alan okul dışı öğrenme etkinliklerine yönelik kazanımlar hazırlanmalı ve programa yerleştirilerek hayata geçirilmesi sağlanmalıdır.
- Yeni göreve başlayacak öğretmenlere buldukları bölgeye ilişkin okul dışı öğrenme etkinliklerine yönelik oryantasyon eğitimleri verilmelidir.

- Okul dışı öğrenme ortamlarından en kolay ulaşılabilir olan “okul bahçelerinin”, “okul koridorlarının” kullanımı konusunda hizmet içi ve hizmet öncesi öğretmenlere uygulama örnekleri sunulmalıdır.
- Sınıf öğretmenliği genelinde ve sosyal bilgiler dersi özelinde okul dışı öğrenme ile ilgili uygulamaya yönelik akademik çalışmalar yapılmalıdır.
- Öğretmen adaylarının değer ve beceri ifadeleri konusunda zihin karışıklığının önüne geçilebilmesi için uygulamalı değer ve beceri öğretimi etkinlikleri düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Altın, B. N. ve Atçı, A. Ş. (2012). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitim etkinlikleri. M. Safran (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 545-583). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Altın, B. N. ve Demirtaş, S. (2012). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitim etkinlikleri (müze ve arazi çalışmaları). M. Safran (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 509-543). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ayotte-Beaudet, J.P., Potvin, P., Lapierre, H.G. and Glackin, M. (2017). Teaching and Learning Science Outdoors in Schools' Immediate Surroundings at K-12 Levels: A Meta-Synthesis. *EURASIA Journal of Mathematics Science and Technology Education*, 13(8):5343-5363. DOI: 10.12973/eurasia.2017.00833a.
- Bamberger, Y. and Tal, T. (2007). Learning in a personal context: levels of choice in a free choice learning environment in science and natural history museums. *Science Education*, 91, 75-95.
- Binbaşoğlu, C. (2000). *Okulda ders dışı etkinlikler*. İstanbul: Milli eğitim Basımevi.
- Brown, R. G. (1998). Outdoor Learning Centers: Realistic Social Studies Experiences for K-6 Students, *The Social Studies*, (89)5, 199-204, DOI:10.1080/00377999809599852
- Çebi, H. (2018). *Farklı okul dışı öğrenme ortamlarının, öğrencilerin fen bilimleri dersine karşı ilgi ve tutumlarına etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Coşkun Keskin, S. ve Kaplan, E. (2012). Sosyal Bilgiler Ve Tarih Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamı Olarak Oyuncak Müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (41), 95-115.
- Çengelci, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13 (3), 1823-1841.
- Demirel, Ö (2012). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme (19. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Denzin, N. K. and Lincoln, Y. S. (2005). *The sage handbook of qualitative research*. (Third Edition) California: Sage Publications.

- Dillon, J., Rickinson, M., Teamey, K., Morris, M., Choi, M. Y., Sanders, D., and Benefield, P. (2006). The value of outdoor learning: Evidence from research in the UK and elsewhere. *School Science Review*, 87(320), 107 - 111.
- Dori, Y. and Tal, R. (2000) Formal and Informal Collaborate Projects: Engaging In Industry With Environment Awareness. *Science Education*, 84(1), 1-19.
- Ford, P. (1986). Outdoor education: Definition and philosophy. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED267941.pdf>
- Geçit Y. (2015). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yapılandırmacı yaklaşıma yönelik tutumlarının incelenmesi*. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 176-185.
- Güleç, S. ve Alkış, S. (2003). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin iletişimsel boyutu. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 63-78.
- Kale, M. (2007). Eğitimin temel kavramları. E. Karip (Ed.) *Eğitim bilimine giriş* içinde (s. 1-24). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Karademir, E. (2013). *Öğretmen ve öğretmen adaylarının fen ve teknoloji dersi kapsamında "okul dışı öğrenme etkinliklerini" gerçekleştirme amaçlarının planlanmış davranış teorisi yoluyla belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, H. E. ve Şen, A. İ. (2014). Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerine ve Eleştirel Düşünmeye Dayalı Fizik Öğretiminin Öğrenci Tutumlarına Etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 34 (176), 13-36.
- Knapp, C. E., Swan, M., Vogl, S. and Vogl, R. (1986). *Using the outdoors to teach social studies: Grades 3-10*. Las Cruces, N. Mexico: Eric Clearinghouse on Rural Education and Small Schools.
- Learning and Teaching Scotland (2010). *Curriculum for excellence through outdoor learning*. *Learning and Teaching Scotland*, Glasgow.
- Mazman, F. (2007). *Sosyal bilgiler eğitiminde gezi-gözlem metodunun uygulanmasına ilişkin bir araştırma (Tokat örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- MEB, (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4,5,6 ve 7. sınıflar)*. Ankara: MEB.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research* (3th ed.). San Francisco: A Wiley Imprint.
- Miles, M. B. & Huberman, M. A. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. London: Sage.
- Mirrahimi, S., Tawil, M.N., Abdullah, N.A.G., Surat, M. and Usman, I.M.S. (2011). Developing conducive sustainable outdoor learning: The impact of natural environment on learning, *Social and Emotional Intelligence Procedia Engineering*, 20 (2011) 389-396.
- Hesse-Biber, S.N. and Leavy, P. (2011). *The practice of qualitative research*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Okur Berberoğlu, E. ve Uygun, S. (2013). Sınıf dışı eğitimin dünyadaki ve Türkiye'deki gelişiminin incelenmesi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 32-42.

- Özür, N. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısına etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Salmi, H. (1993). *Science centre education: motivation and learning in informal education*. (Doctoral dissertation). <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED363613.pdf>
- Saraç, E. ve Çiçek, E. (2017). Fen bilimleri öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarındaki yaşantıları ile ilgili görüşleri. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi(KEFAD)*, 18(3),504-518.
- Saraç, H. (2017). Türkiye’de okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan araştırmalar: içerik analizi çalışması. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi (EKUAD JETPR)*, 3(2), 60-81.
- Şimşek, A. ve Kaymakçı, S. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminin amacı ve kapsamı. A. Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 1-13). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Tokcan, H. (2015). *Sosyal bilgilerde kavram öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yeşilbursa, C. C. (2006). *Sosyal Bilgiler dersinde tarihi yerleri kullanarak tarih konularının öğretimi*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Evaluation of Primary School Teacher Candidates' Awareness of Out-of-School Learning

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Out-of-school learning is one of the first methods that come to mind for the adaptation of the student to life, the solution of vital problems and the acquisition of the skills emphasized in the education system. In this regard, Mirrahimi et al. (2011) states that out-of-school learning will provide more opportunities for students and teachers to link education, environment and future lives. In addition, Brown's (1998) learning is an important contribution for student participation outside of school today shaping the educational approach Dewey, Piaget, Bruner support and that the curriculum the views of thinkers such as it is important to emphasis on that interest by classical works. Out-of-school learning, which has a very broad understanding and theoretical framework in the field of writing, has become one of the most important topics in the updated curriculum. In particular, out of the 18 special aims of the 2018 Social Studies Curriculum, 4 out-of-school learning and the achievements that can be achieved with this learning are emphasized. However, it has been pointed out that teachers should benefit from the non-school environment under the heading of the article which will be noted in the implementation of the curriculum. The main aim of this research is to make an assessment of the teacher candidates in the direction of their opinions about out-of-school learning. It is thought that the teacher candidates' ideas about this subject are determined by the teacher candidates having an awareness without starting from the job and will carry the preliminary examination / needs analysis feature for the trainings to be given to the working teachers.

Methodology

The research was designed according to the qualitative research approach. The study's data collection tool is the "Non-School Learning Opinion Form" prepared by researchers. In the first part of the two-part form, there are questions about the demographic information of candidate teachers, while the second part deals with out-of-school learning. Content analysis and descriptive analysis techniques are used together in the analysis of the answers given by the teacher candidates to the open-ended questions. The research was carried out with primary school teacher candidates studying at a state university during spring semester 2017-2018 academic year. Research; a total of 79 class teacher candidates, including 51 volunteer girls and 28 male volunteers, participated.

Findings, Results & Recommendations

When the findings are examined, it has been determined that a significant part of the teacher candidates describe out-of-school learning, education outside the school, living by doing and effective learning. The aim of non-school learning is to teach effective teaching, to provide reality in education and teaching, and to relate learning to life. It is also a noteworthy code to create awareness, to put

information into practice, to take individual differences into account, to enrich the learning environment, to embody cognitive, emotional, kinetic, abstract knowledge. When the opinions of candidate teachers regarding the dimensions of the out-of-school learner are examined, a significant part is the dimension of the out-of-school learner. When asked to provide examples of candidate teacher candidates for out-of-school learning environments, the museum lists historical sites and official institutions. Class teacher candidates think that extracurricular learning activities are effective in the development of observation, research and empathy skills in the 2018 Social Studies Curriculum. Teacher candidates, however, believe that the values of love, respect and charity in the 2018 Social Studies Curriculum can be improved with extracurricular learning activities. Based on the findings of the research, some suggestions are given below:

- Gains should be prepared for out-of-school learning activities, which are recommended in the curriculum, and placed in the program and implemented.
- Orientation trainings should be given to the new teachers for out-of-school learning activities related to their region.
- Out-of-school learning activities should be included in detail in the in-service trainings.
- Application examples should be provided to in-service and pre-service teachers about the use of “school gardens” and “school corridors olan which are easily accessible from out-of-school learning environments.
- Further academic studies should be conducted on out-of-school learning throughout classroom teaching and social studies.
- Practical value and skill teaching examples should be organized in order to avoid confusion about teacher candidates' value and skill expressions.